

Vankiva kyrka

Norra Åkarp - Vankiva pastorat
Vankiva socken
Hässleholms kommun

Förord

Föreliggande beskrivning har tillkommit på uppdrag av Vankivas kyrkoråd. Syftet är att presentera vår mer än 800-åriga kyrka för kyrkobesökarna.

En förnämlig hjälp vid utarbetandet av skriften har Ivar Johanssons olika skrifter varit som t.ex.: *Vankiva kyrkas historia* från 1953 och *Ur Vankiva sockenkrönika, del 1, Kyrkan och hennes tjänare*, från 1967. Sammanställningen har gjorts av Anders Svensson med god hjälp av en arbetsgrupp bestående av:

Alf Arnoldsson, medlem av kyrkorådet, *Henry Johansson*, kyrkvaktmästare och *Gert Olof Johnsson*, kyrkvärd.

Välkommen till vår kyrka!

Kyrkans entré åt väster.

Kyrkans historia

Man kan med stor sannolikhet säga, att kyrkan började byggas under andra hälften av 1100-talet. Stora personella och även materiella resurser gick åt för byggandet av Lunds domkyrka. Detta arbete pågick i 50 år och slutfördes 1145 och därefter lösgjordes resurser för byggandet av fler och mindre kyrkor i Skåne.

Byggnadshistorien är dock höljd i dunkel. På grund av att några viktiga delar av kyrkan har raserats i samband med tillbyggnad och upptagande av fönsteröppningar, har dateringen försvårats. Bland annat har absid, pelare och valv tagits bort. Den äldsta delen av kyrkan har förmodligen haft karaktär av en försvarskyrka.

Kyrkan byggdes av gråsten och fick en romansk grundform. Detta innebar ett långhus, lägre och smalare kor och sannolikt en halvrund absid.

I dag kan vi säga att den yttre arkitekturen präglas av enkelhet och klassicistiska ideal. De vitkalkade fasaderna har stora fönster och sannolikt togs dessa större öppningar upp redan på 1600-talet.

Det klassicistiska symmetrikravet har dock inte kunnat tillgodoses. Kyrkan är därför ett exempel på hur man i anspråkslösare lantkyrkor hanterat behovet av sittplatser när befolkningsökningen gjorde det påkallat under 1800-talets första hälft.

Kyrkan är uppförd i öst-västlig riktning med entré till vapenhuset under tornet i väster.

Här följer nu en beskrivning av en del av de många förändringar, som kyrkan genomgått under några århundraden.

Vapenhuset försågs 1599 med ny dörr och torde redan då ha varit i bruk länge.

Blytak stöptes 1604-05 och fordrade ständig tillsyn. År 1605 hämtade bönderna grå och vit kalk i Ignaberga för kyrkans reparation och vitkalkning.

Gustav II Adolf gjorde brandgata genom Vankiva socken 1612 men skonade kyrkan. Freden firades 1613 med inköp av en mässkrud ("messeserck") samt 1 ½ tolf bräder ("fiele") till vapenhuset.

Den gamla läktaren (skunken) blev utdömd 1631 och ersattes då med en ny.

*Så här kan kyrkan ha sett ut innan de stora ombyggnaderna började.
Teckning av kyrkovaktmästaren Henry Johansson.*

Krig har utbrutit tre gånger, under tider som man i Vankiva hållit på med kyrkobyggen, nämligen 1643, 1700 och 1914. Arbetena försvårades och fördröjades märkbart genom dessa krig.

Åren 1643/44 utökades kyrkan åt väster. Denna tillbyggnad benämndes i nära två hundra år för "Nykyrkan". Tillbyggnaden gjordes något bredare än långhuset. Nykyrkans mått är 9,7 x 8,9 m och väggjockleken är densamma som i gamla långhuset dvs. 1,1 m. Hjårsås kyrka lånade ut 110 daler och Färlövs kyrka 75 daler. Rasmus Muremäster från Ravlunda utkvitterade samma belopp i arbetslön (185 slette daler). Byggmästaren medförde verktyg och material i så stor omfattning, att två skjutsar gick till Önnestad med hans "töj". I summan på 185 daler var inräknade 10 daler, som murmästaren skulle ha för "et windue att hugge ud i kirchen saauelsom kirchen att kalche".

Murmästaren rekvirerade sju lass kalk från Andrarum. Christoffer Ulfeld tillhandahöll kalk från Ignaberga och ersattes för detta med två pund råg och lika mycket korn. Timmer till bygget torde bönderna själva ha bestått, ty endast några skjutsar debiterades församlingen. Fru Marine Urup (Ulfeld) och jungfru Kristina bar fram offergåvor till kyrkbygget.

Svenskarna ockuperade sedan Ulfeldarnas gårdar i Mölleröd och Vankiva, vilket var ganska naturligt, ty Ebbe Christofferssen Ulfeld förde det danska försvaret av Skåne. Med sina trupper drog han upprepade gånger från Kärråkra och Vankiva mot Vittsjö och nordgränsen åren 1644/45.

Bygget bromsades naturligtvis upp av kriget. Nykyrkan blev därför inte färdig förrän 1649. Loftet över Nykyrkan kunde färdigställas 1647, och tegeltaket fullbordade Gabriel Muremäster hösten 1649. Takstenen kom åtminstone till en del från Hässleholm. Behovet av järn till kyrkan tillfredsställdes i Verum, där bönderna ännu höll egen järnsmälta i gång.

Övergången till svenskt styre år 1658 innebar för pastoratet att Karl X Gustav förlänade den danske riksamiralen Hendrich Bielke patronatsrätt (Jus Patronatus) över kyrkorna i Finja och Vankiva samt skänkte honom Gäddastorps gård och tre hemman i Kärråkra. Kungabrevet utfärdades i Helsingborg den 6 mars 1658 på rekommendation av den danske kungen. Detta husbondevälde kom att vara i 200 år.

Amiral Hendrich Bielke verkade emellertid inte som patronat, eftersom han överlämnade skötseln av Mölleröds och Vankiva säterier nästan omedelbart efter förvärvet till Sten Bielke. Formellt köpeavtal skrevs 1667. Kort tid därefter fördes landshövding Augustin Leijonschiöld in i ägarlängden. Han överlämnade år 1674 Vankivagården till landsdomaren Magnus Swawe, som blev kyrkans patron till sin död 1696.

En av kyrkobyggets magraste perioder omfattade åren 1658-1700. Mot slutet av perioden blev kyrkan så dålig, att alltsammans höll på att falla samman. Orsaken till detta var, att ingen av patronerna hade

orkat ta itu med kyrkans underhåll. Taket hade trasats sönder, valvåsen blivit otät och murarna rämnat, varför kyrkorummet blev trist och smutsigt.

Jus Patronatus ansvarade för kyrkans underhåll, vilket konstaterades vid biskopsvisitationen år 1696. Varken biskopen eller kontraktsprosten Erman lyckades emellertid bota denna misär.

Makarna Swawe övergav Vankiva 1685 för hustruns arvegods Oretorp i Vinslöv. Man kan ju därför misstänka, att Swawe inte var speciellt angelägen om att sköta kyrkans underhåll.

En förmildrande omständighet, för hans del, för det dåliga underhållet var att när danskarna 1676 bröt sig väg in i Skåne, sattes Swawe i fängelse. Danska trupper gjorde stor husrannsakan i Vankiva. Swawe fördes från Kristianstad till Landskrona. Måkan, fru Sisel Bonde, sände med friskyttarnas goda minne tre av sina bönder till Swawe i Landskrona. Detta medverkade troligen till, att fångvaktarna fraktade Swawe över sundet. När han efter freden i Lund återkom till hemorten, upprättades Vankiva säteri ur sitt förfall.

Reduktionsherrarna ville emellertid föra över säteriet till kronan, vilket var anledningen till att Swawe lämnade Vankiva.

Kyrkvårdarna Manne Larsson i Matteröd och Torla Truetsson i Tullstorp skaffade år 1693 11 ½ alnar ”sörjekläde” till altare och predikstol med anledning av drottning Ulrika Eleonoras frånfälle. Hon hade utfört ett försoningsverk, broderfolken emellan, och de minnesgoda måste ha betraktat sorgedoket som väl motiverat.

Under 1690-talet utsattes kyrkan ett par gånger för tjuvar. Den förste hade borrarat hål i den järnbeslagna offerkistan och plockat bort de flesta mynten. Mannen hade varit en välbeställd bonde i kyrkbyn men ruinerats och fått sina byggnader förstörda, då danskarna 1676/77 höll trupper i socknen. Efter en lång och tidsödande rättegång blev bonden avrättad på Galgbacken den 8 maj 1698.

Den andre kyrktjuven var en östgötaknekt, som gått vakt vid Citadellet i Landskrona. Han avvek från sin tjänst för att göra ett försök att ta sig hem till sin hustru. Då han kom till Vankiva kyrka,

lossade han ett fönster och kröp in och tog några mynt ur kassakistan. Han blev emellertid senare infångad av fjärdingsmannen Nils Jepson i Mahla (Nyboda).

Kyrkans bedrövliga ställning i fråga om underhållet samt vandaliseringen av kyrkorummet upprepade gånger vållade präst, klockare och församling svåra bekymmer. Nu uppenbarade sig ännu ett. Vid årsskiftet 1697/98 kallades den åldrande och trötte församlingsherden ur tiden. Jesper Rasmusson hade då tjänat pastoratet i nära 40 år i ett svårt och oroligt tidsskede.

År 1699 utfördes en del nödvändiga reparationsarbeten. Tillbyggnaden i väster hade rämnade murar, som nu förstärktes med järnankare. Absidens och korets blytak lagades.

År 1700 monterades bänkar i kyrkan så att alla åhörarna skulle kunna beredas sittplats. Från början fanns inga sittplatser alls. Först år 1624 tillkom en stol, dvs. en bänkrad. Denna var säkerligen endast ägnad åt de mera välbeställda församlingsmedlemmarna.

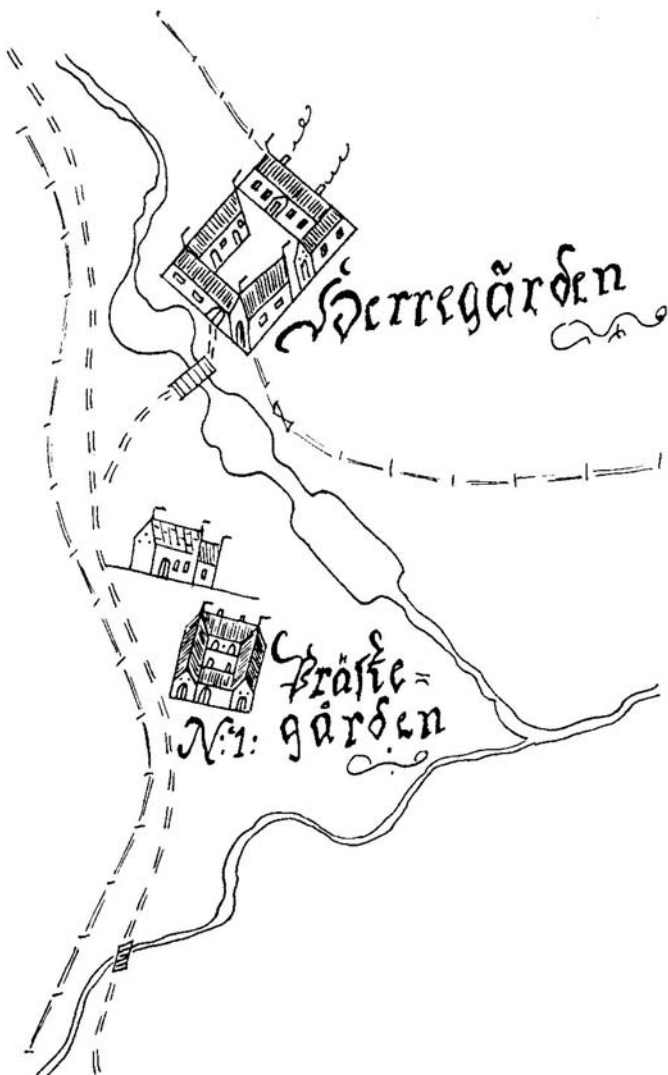
En lantmäterikarta från 1704 över Vankiva by visar kyrkan med långhus och kor men utan absid och vapenhus. (Se skiss nedan) Långhuset har av teckningen att döma ett blytak, medan koret har brädtak. Långhusets södra sida har en dörr och två fönster och koret har ett fönster.

Teckningen tycks inte visa utseendet år 1704, eftersom kyrkan bara några år innan, 1699, hade både vapenhus och absid. Enligt uppgifter från 1838 var det först då, som dessa byggnadsdelar revs. Eventuellt kan teckningen gå tillbaka på ett tidigare utseende, i så fall före 1599, då vapenhusdörren reparerades.

År 1716 belades taket på vapenhuset med ekespån och taket tjärades.

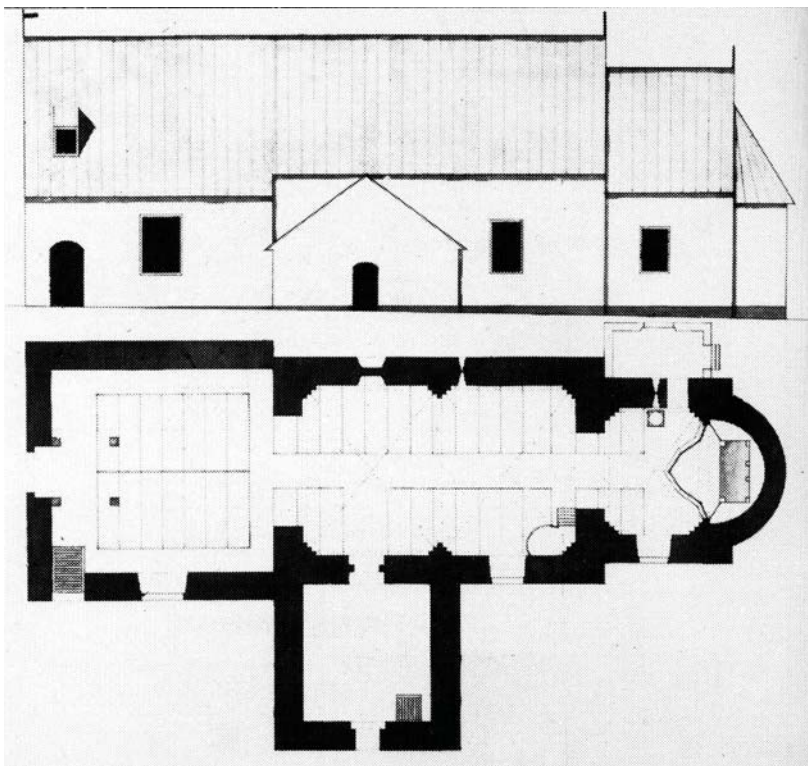
År 1728 renoverades klockstapeln och rödmålades.

År 1829 revs klockstapeln och året efter, dvs. 1830, monterades klockorna in i nykyrkans västra del trots att kyrkan ej var försedd med något torn.

Del av karta över Vankiva by gjord av lantmätare Jöns Colléen 1704.

Denna planritning och fasad åt söder är uppgjord av murmästare S. Österberg år 1836 inför den planerade ombyggnaden.

Ovanstående ritning från 1836 ger en god bild av den medeltida kyrkan med nykyrkan i väster. En sakristia var tänkt att byggas på korets norra sida och en ingång från koret skulle inrättas. Bredvid denna dörr, just bakom dopfunten, märks en mycket smal ljusglugg och på norra långhusväggen finns en identisk öppning.

I arbetsbeskrivningen kallas dessa fönster "2:ne små hol med glas uti". De tillhör med säkerhet den ursprungliga kyrkan. På taket över nykyrkan finns en "homeja", innanför vilken klockorna hängde. Klockstolen var så anbringad att hela muren skakade vid klockringning.

Den direkta anledningen till den planerade ombyggnaden var de många brister och klagomål, som framkom vid biskopsvisitationen år 1830.

Ritningar från november 1837 visar också föreslagna förändringar av kyrkan. Dessa förändringar verkställdes 1838. Vapenhuset revs och sannolikt utfördes rivningen av den medeltida absiden i samband med dessa förändringar. Avsikten var att predikstolen skulle placeras i hörnet mellan korsarmen och södra långhusväggen. Detta blev emellertid ej gjort. Ingen ansats till torn fanns på dessa ritningar. Det är även troligt, att västportalen vid detta tillfälle fick ett nyklassicistiskt utseende med rak överliggare och ett överljus i form av ett lunettfönster.

Patron Rosencrantz sätt att leda och övervaka arbetet utlöste en våldsamt storm.

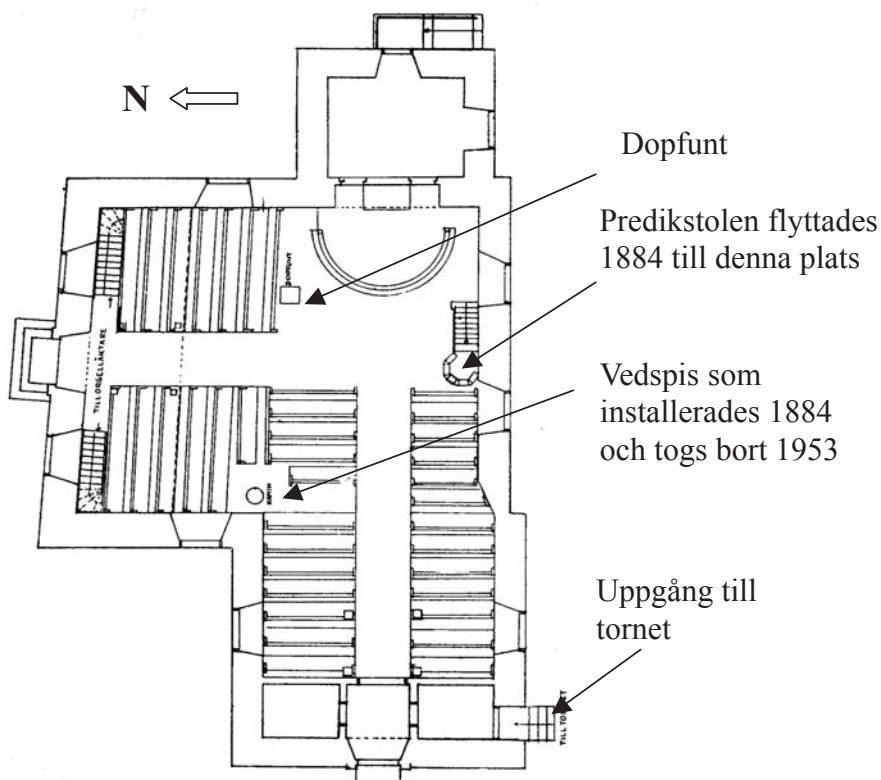
Församlingen protesterade mot hur arbetet utfördes. Man menade, att arbetet inte hade gjorts i enlighet med församlingens beslut. Bland annat hade en del av koret rivits, det gamla kyrktaket hade sänkts och fönstret vid altaret hade inte gjorts enligt tidigare överenskommelser. Dessutom höll kyrkans antikviteter på att förstöras.

Nyboda, Mala och Mätteröds bönder gick i närkamp med Rosencrantz, som i sin tur skaffade hjälp från underlydande bönder.

Löjtnant Henrich Ehrenborg, Hässleholm, ägde hemman i Gäddastorp. Vid stämmorna understödde han Rosencrantz, vilket ådrog honom församlingens missnöje. Men då Ehrenborg märkte att församlingen menade allvar, påtog han sig rollen som fredsmäklare. Kyrkostämman förklarade sig önska en snar förlikning, så att arbetet kunde fullbordas. Patronus fick tillstånd att utbyta takets kopparplåt till zinkplåt. Denna fogades emellertid så illa att taket inte höll tätt.

Vid visitationen 1849 konstaterades kyrkans dåliga kondition beroende på det undermåliga taket. Kyrkans patron, som sedan 1841 var löjtnant Ehrenborg, lovade att under sommaren täcka med takpapp samt med kopparplåt i alla takvinklar. Han lovade också att lägga nytt golv i hela kyrkan.

År 1854 överenskomms att man senast inom fem år skulle uppföra en tornbyggnad som var minst 22 ½ alnar hög. Arbetet blev aldrig utfört på det sätt som var bestämt. Man byggde ett mindre torn och satte upp den träkupa som ännu finns.

Vankiva kyrka 1853. Uppgången till tornet tillkom 1838. Bänkraderna gick då ända fram till västra ingången. Nu finns där två små rum och ett litet "vapenhus". Altaret stod före 1838 i koret, där valvet till absiden nu blottats. Predikstolen var också placerad i koret intill triumfvalvet och dopfunten i kyrkans sydöstra hörn. Bänkarna räckte ända fram till koret vid norra sidan.

År 1857/58 utfördes en restaurering, om vilken det skrevs i Norra Skåne 29/10 1938: "Utvändigt skulle taket beklädas och bestrykas med tjära och beck. Det nedfallna korset skulle åter vara uppsatt på sin plats och luckorna till tornets ljudöppningar hängas upp och vara försedda med lås och gångjärn."

Dessa noteringar skulle tyda på, att ett lågt torn restes redan vid ombyggnaden 1838. Tornet byggdes troligen då för att eliminera de besvärliga skakningarna i murarna på grund av de tunga klockorna.

Denna teckning är gjord av Björn Svensson, Vankiva, år 1978 och visar hur Vankiva kyrka och den gamla prästgården såg ut vid sekelskiftet.

År 1909 beslutade Kungliga Överintendentsämbetet, att klocktornet skulle förstärkas och repareras i enlighet med ett restaureringsförslag upprättat av Theodor Wåhlin (*Theodor Wåhlin, född 1864, död 1948. Domkyrkoarkitekt i Lund 1902-1942*). Förslaget innefattade dessutom bland annat kalkstensgolv i kyrkan och trösklar av granit.

Restaureringen genomfördes 1912 då västportalen fick sitt nuvarande utseende i rundbågestil. Valvets norra sida rämnade genom ovarsamhet under renoveringen, då en ny dörr togs upp till sakristian. En läktare byggdes i norra sidoskeppet och nya bänkar anskaffades. Kyrkans inredning målades i en ljusblå färgton, som benämndes ”wåhlinblå”. Kyrkans gamla krucifix, som återfanns på kyrkvinden, fick sin plats över altaret.

År 1951 upprättades ett restaureringsförslag av Leon Nilsson, vilket bl.a. innebar, att sockelputs skulle lagas med cementbruk, och att man vid trappor skulle putsa mot vägg ca 10 cm höga socklar av cementbruk. Dessa åtgärder genomfördes 1953. Vid denna tidpunkt utfördes även ommålning av kyrkan såväl in- som utvändigt. Den ”wåhlinblå” färgen målades över och bänkar, altarring m.m. målades i en ljusgrå färg. Predikstolens originalfärg togs fram. Kyrkan fick elektrisk uppvärmning, elektriskt ljus, elektrifierad klockringning och en eldriven orgelfläkt. Kyrkan som var stängd under restaureringen återinvigdes den 25 oktober 1953 av förre strängnäs-biskopen Gustav Aulén under assistans av sex präster från kontraktet.

År 1984 utfördes både en inre och en yttre renovering under ledning av Leon Nilssons son Torsten Leon Nilsson. (*Torsten Leon Nilsson, född 1920 och utbildad vid KTH, var verksam som Ignabergas chef*). Kyrkorummet fick nu sin nuvarande färgsättning dvs. samma ”wåhlinblå” färgton som Teodor Wåhlin införde 1912. Triumfkrucefikset genomgick en varsam konservering. De två nedersta bänkarna avkortades för att bereda plats för bokbord och psalmbokshylla. I sakristian sattes en enkel altarskiva upp mot korväggen. En ljudanläggning installerades. Under tiden som restaureringen pågick hölls förrättningarna i församlingshemmet. Kyrkan återinvigdes den 16 september 1984 av kontraktsprost Friedrich Eberhardt under assistans av pastoratets präster komminister Georg Wallerstein och kyrkoherde Erik Forsback.

År 1999 gjordes en utvändigt takrenovering, då ruttna bjälkar åtgärdades och nytt koppertak lades på hela kyrkan utom på tornet.

År 2002 utfördes följande underhållsåtgärder:
Kyrkans putsade murar rengjordes och putslagades med kalkbruk samt avfärgades med kalkfärg. En pågjuten betongklack vid tornets västfasad avlägsnades. Marken framför västentrén höjdes och jämnades ut.

Fönster och dörrar reparerades och målades med linoljefärg. Torn-
huven av trä fick ny panel och tornluckorna målades om. Mät-dubbar
monterades i tornet för att kunna studera eventuella rörelser i
konstruktionen. Vid restaureringen upptäcktes nämligen en större
spricka, som löper från tornets nordsida från den västra torngluggen
och snett ner mot sockeln i tornets nordvästra hörn.
Fönster, dörrar och luckor försågs med nya kopparbleck.

Inventarier

Förutom byggnadens sockel, gravkällaren och kalkmålningarna, vilka
ger historikerna vissa tidsuppgifter, kan även kyrkans inventarier vittna
om kyrkans ålder.

Dopfunter

Dopfunten torde ha fått sin prägel av 1100-tal eller tidigt 1200-tal.
Fram till 1696 stod den vid ingången. I ett visitationsprotokoll från den
tiden säger man, att dopfunten bör flyttas till en mera värdig plats i kyrkan.
Dopfunten tillhör gruppen fyrsidiga dopfuntar av typ Munkarpsgruppen.
Det, som karaktäriserar dylika dopfuntar, är att skålen i allmänhet
avsmalnar något nedåt och har kolonnliknande rundstavar i hörnen. På
sidorna finns vanligen ett rundbågsfält med en rund skiva, rosett eller
annat ornament i mitten. Urholkningen är
fyrsidig, där sidorna är parallella med skålens yttersidor. Botten är i
regel plan och har uttömningshål. De äldsta och flesta av de till denna
grupp hörande dopfuntarna torde kunna hänföras till 1100-talets
senare hälft. Normalt finns en palmettbård på skålens översta del, men
inom gruppen finns betydande variationer. Palmettbården saknas på
Vankivas dopfunt. I rundbågsfälten finns stora bladornament eller kors.

Faktaruta – Dopfunt och dopfat

Dopfunten är av kalksten i två delar. Rundbågsfälten omsluter kors, vilkas armar slutar med liljor, samt romanska träd.

Dopfuntens höjd är ca 95 cm och bredden i ytterkanten 57 cm.

Urholkningen saknar fals och uttömningshål och har konkav botten. I övre kantens hörn finns små hål av det slag, som på dopfuntarna brukar vara fyllda med bly. Avsikten med dessa hål är dock hölj i dunkel.

Dopfattet är av drivet mässing. I botten finns en framställning av spejarna Josua och Kaleb bärande en vinklase och däromkring en majuskelfris.

På brättet finns stansade kors och liljor. Fatets diameter är 42 cm.

Dopfattet anskaffades under senare delen av 1600-talet och omnämns i inventarium 1689.

En anteckning från 1693 omtalar att år 1616 skaffade sig Vankiva församling en kittel av koppar till sin dopfunt.

Dopfunten med det lilla dopaltaret i bakgrunden.

Triumfkrucifix

Triumfkrucifixet är av ek med nedtill avsågat kors. Kronringen är skuren i ett med huvudet. Vid senare målning har krucifixet fått hudfärg med svart hår och skägg. Den ursprungliga förgyllningen och en del färgrester är fortfarande synliga. Korset är grönt med rödbruna skrånkanter. På glorieskivan finns ett rödbrunt kors på förgylld botten. På symbolfälten finns delvis bevarade målade figurer, troligen från senmedeltiden. Matteus (människan) och Lukas (oxen) är bäst synliga. Höjden är 2,2 m och bredden 1,4 m. Kristusbildens höjd är 1,04 m och dess bredd 0,94 m.

På krucifixet framställs Jesus som den segrande Kristus (Christus Triumphator) med kungakrona i motsats till yngre krucifix, där Jesus framställs som den lidande Kristus med törnekrans och korslagda ben med en spik genom båda fötterna.

Triumfkrucifixet återfanns 1912 på kyrkvinden och hade förmodligen legat där, sedan reformationstidens bildstormare drog fram genom nejden på 1500-talet.

Kyrkans triumfkrucifix har ansetts höra ihop med den helige Bernhard av Clairvaux. Om detta antagande vore riktigt, skulle korset ha burits av munkar från Frankrike till Göinge. Detta är emellertid föga troligt. I en doktorsavhandling (Liepe 1995) sägs att Vankivas triumfkrucifix representerar en enklare provinsiell variant av figurtypen på två andra triumfkrucifix (Tryde- och Husebykrucifixen). Det har en mer schematisk modellering av bål och armar och en något annorlunda proportionering där huvudet är påfallande litet i förhållande till den kraftfulla kroppen. Krucifixet är utfört i ek och inte i de lättare träslag, som annars var det vanliga under perioden. Detta och det faktum att själva korset med fyrpassformade ändplattor med hörnblad snarast är av 1200-talstyp, tyder på att krucifixet är en relativt sen utlöpare av denna tidiga formtradition. I avhandlingen sägs också, att det mycket väl kan vara tillverkat i en skånsk skulpturverkstad.

I ett annat arbete (Anderberg 1915) sägs, att krucifixet i Vankiva möjligen skulle kunna sättas i tid före krucifixet i Tryde. Tryde kyrkas angivna invigningsår är 1160 och det är inte helt uteslutet att triumfkrucifixet kan vara från samma år.

Triumfkrucifixet placerat över altarbordet. Bilden visar också det violetta antependiet som togs i bruk fastlagsöndagen 2005.

Faktaruta – Triumfkrucifix

Allmänt

Från slutet av 1100-talet har triumfkrucifix hängts upp i triumfbågen över ingången till koret och utgjort den samlade riktpunkten för församlingens blickar.

Triumfkrucifixet är kyrkans centrala krucifix och vittnar om Kristi död och uppståndelse och symboliserar det kristna hoppet om de dödas uppståndelse och ett evigt liv.

Det är svårt att finna nordiska särdrag i vår äldsta kristna träskulptur, varför det är troligt att de första krucifixen och även madonnorna inköpts utifrån.

Vankivas krucifix är ett verk inom romansk träskulptur.

Karaktäristiska kännetecken för den romanska stilen är att hållningen är strängt frontal, dvs. blicken riktad rakt fram, fötterna sidoställda med en spik i vardera foten, fingrarna raka och smala, höftklädet stelt nedfallande med en nedhängande flik framtill samt inget sår i sidan.

Nattvardskalk

Nattvardskalken (Communionkalken) är av förgyllt silver. Endast fotens undersida saknar förgyllning och har där inskriptionen: ”*KIRKEWER GE. CLEMID POFVELSØN I KIERAGER. 52 lod minus 1 qvintin. Hic calix Ecclesiae Vankifwa designatus est Pastore Joannes Canuti Cimbro. Anno Do:ni 1596*”. Kalken är gjord år 1596 av den berömda guldsmeden och rådmannen i Vä Hans Klaussen. Cuppan, vars diameter är 12 cm, förstörades 1838 av Hans Georg Voght som var mästare i Kristianstad 1823-1854.

En sockenbudskalk i silver är tillverkad 1758 av Johan Bergengren, som var mästare i Kristianstad 1752-1788.

Det finns även en vinkanna av silver från 1962.

Oblataskar

På oblatasken av silver står inskriptionen: ”Gifven til Vankifva kyrka Anno 1713 d. 1 november af Anna Wandeberg, dåvarande Kyrkioherdens äckta maka”. Asken är tillverkad år 1713 av Albrecht Hoburg, som var mästare i Kristianstad 1705-1747. En oblatask av nysilver bär årtalet 1885.

Brudkrona

Ingabrita och Bertil Carlström har skänkt en brudkrona i förgyllt silver och som är försedd med pärlor. Den är tillverkad år 1943. Brudkronan skänktes i samband med makarna Carlströms vigsel i Vankiva kyrka år 1948. Ingabrita växte upp på Vankivagården.

Ljusstakar

Redan 1640 nämns två stora ljusstakar av mässing med tre ”tinflaskor”. Ljusstakarna skänktes av jungfru Christensa Ulfeld på Vankiva säteri före år 1640. Hon dog 1642. Ljusstakarna är i dag placerade på altaret.

Vid vissa helger pryds altaret med sex silverljusstakar skänkta av Vankiva kyrkliga syförening 1965.

De sju smidesljusstakarna i fönsternischerna är tillverkade och skänkta av kyrkvaktmästare Henry Johansson år 1999. De är kopior av en av Alvar Lood tidigare skänkt ljusstake, som var smidd ca. 1960 av gårdssmeden Josef Karlsson i trakten av Vadstena.

En smidd adventsljusstake i samma mönster är tillverkad och skänkt år 2000 också av Henry Johansson, Vankiva.

En av de sju smidesljusstakarna som Henry Johansson tillverkat.

Ljuskronor m.m

En ”40-pipig” ljuskrona inköptes 1893 för 428 kr och 1899 två ljuskronor för 340 kr.

Mässingslampetterna från 1912 har fått vackert ornamenterade ljusskålar för att förhindra stearindropp. Arbetet utfördes år 1994 av kyrkvaktmästare Henry Johansson.

Nummertavlorna anskaffades 1964 och ersatte de gamla svarta med guldramar.

Till prydnad av altaret har två *blomvaser* i nysilver skänkts av kyrkliga arbetsföreningen 1935 samt två *blomvaser* i silver skänkts av kyrkliga ungdomskretsen 1965.

Ljusbäraren och en *sparbössa* av smide är tillverkade och skänkta 1995 av Göran Björkenrud, Mala.

Två *Jahvetavlor* finns i kyrkan efter 1840, varav den ena är placerad ovanför predikstolen och den andra ovanför innerdörren vid huvudingången.

Processionskorset är tillverkat av träkonstnär Eva Spångberg, Hjälmteryd och har skänkts av Vankiva kyrkliga syförening 1985.

Munkstol - karmstol

En munkstol, med dyna och ryggkudde försedda med brodyr. Denna stol, vilken tidigare varit placerad vid predikstolen, flyttades till annan plats i kyrkan. Den ersattes fastlagssöndagen 2005 med en skinnklädd ekkarmstol, som skänkts av kyrkliga syföreningen. Detta kunde genomföras tack vare en penninggåva från en församlingsbo.

Predikstolen

På predikstolen, som uppfördes 1598, är de fyra evangelisterna avbildade. Texten är på latin och tagen ur Matt. 11:28, Matt. 4:4, Marc. 1:15, Luc. 9:56 (”Ty människones Son är icke kommen till att förderfwa människornas själar, utan till att frälsa dem”. 1703 års bibelöversättning) och Joh. 17:24.

Predikstolen och över den skymtar Jahvetavlan. Till höger syns ljusbäraren tillverkad av Göran Björkenrud.

År 1839 skrev biskop Söderberg följande om kyrkan och predikstolen: ”Med glädje fant jag denna Kyrka, förut den allra bristfälligaste i Häradet, nu pryddligt nymålad och rymlig.” Predikstolen hade emellertid placerats på altarbordet och lämnade inte rum till böcker m.m. samt ”vinflaska vid större Communioner”. ”Detta lärostolens läge vanställer obeskrivligt denna i öfrigt vackra kyrka.” Trots detta påpekande flyttades inte predikstolen från altaret av Patronus. Troligen skedde flytten först år 1884.

År 1966 under komminister Mårten Mårtenssons tid sänktes predikstolen. Den marmorpelare som predikstolen vilade på byttes ut mot ett fundament av eke. Marmorpelaren grävdes enligt uppgift ner i anslutning till gravkammaren under altaret.

Altartavla

Målningen på tavlan till vänster om altaret föreställer Kristi förklaring eller Jesus på härlighetens berg, som det står i Bibel 2000.

I Markus 9 står det om denna händelse att Jesus tog med sig Petrus, Jakob och Johannes och gick med dem upp på ett högt berg, där de var ensamma. Där förvandlades han inför dem: Hans kläder blev skinande vita, så vita som ingen blekning i världen kan göra några kläder. Och de såg både Mose och Elia som stod och talade med Jesus.

Tavlan bär texten: ”*Thenne är min käre Son i hwilken jagh hafwer ett gott behagh: honom hörer*”, ur Matt. 17:5.

En tidigare altartavla visade enligt kyrkoherde Lars Tulin, Kristi ankomst till domen.

Altartavlan

Altarbord

Enkelt träbord från år 1965 som på alla sidor är beklätt med linne.

Träsnideri

Under altartavlan finns ett träsnideri av konstnär Eva Spångberg, Hjälmseeryd, föreställande Maria och Jesusbarnet. Detta är skänkt av Vankiva kyrkliga sällskapet julaftonen 1998. Eva Spångberg skriver om skulpturen, som hon kallar ”Det är en ros utsprungen”, följande: Jesus är kungen i Guds rike och därför bär han en krona. Klotet med korset är en bild av jorden, där korset restes, ett synligt tecken för Joh. 3:16 ”Så älskade Gud världen ...”. Marias blå mantel symboliserar himmelen, som Jesus steg ner ifrån. Jesusbarnets bländvita skjorta, så vit som Jesu kläder syntes på förklaringsberget, pekar på renheten. Den röda rosen i trästocken syftar på sv. Ps. 113 ”Det är en ros utsprungen”. Psalmens ord om rosen och telningen, som ska skjuta skott och bära frukt, pekar båda fram på Jesus.

*Träsnideri av Eva Spångberg
föreställande Maria och
Jesusbarnet.*

Övrigt

Pelaren vid altarets sydsida har ett medeltida *konsekrationskors* inhugget nedtill. Detta blottlades vid den invändiga renoveringen 1984.

Konsekrationskorset på pelaren till höger om altaret.

Faktaruta - Konsekrationskors

Ordet konsekration betyder ”invigning” och kan vara invigning av bröd och vin vid nattvarden genom instiftelseordens uppläsande, men det kan också vara invigning av heliga föremål och även kyrkor.

Konsekrationskorset är därför med stor sannolikhet ett minne från kyrkans ursprungliga invigning.

Kyrkan har två epitafier (minnestavlor) med följande inskription:

1. *"Här ligger begravet den ädle och Wälborne Herre Her Magnus Swafe. Fordom vise Landsdommar och Kommissarius uti Skåne, som hade den wälborna Frue, fru Cicilia Bonde til Ohretorp og Wankifa, Ehr född a:o 1629 den 12 juny og a:o 1696 d. 6 feb Herranom heensomnad"*

Minnestavla över Magnus Swafe.

2. *"Köigl. Maiest:ts Troman, öfverste vid Södra Skånska Cawallereregimentet den wälborne Herren Herr Christian Ridderskiöld, Herre till Fulltofta, Wankifwa och Rönningsholm etc. är födder i Westeråhs stadh den 23 Maii 1648 och afsomnade på Rönningsholm den 3 Septembris Anno 1726"*

Minnestavla över Christian Ridderskiöld.

Båda epitafierna har varit undansatta men blev i slutet på 1940-talet iordningställda av konservator Owald.

Gravstenen över kyrkoherde Lars Tulin är placerad i sakristian. Den har inskriptionen:

”A & W Beata mors optimum bonum Cyprian. Här hwilar fordom kyrkoherden vid Församlingarna Wankifwa och Ignaberga ährevördig nu salig Her Lars Nilsson Tulin, Född i Allerums Prästgård den 4 Martii A:o 1664, kallad til predikoämb. A:o 1691 och dödde i Herranom A:o 1740 den 13 April. Så ock hans K. Sal. Hustru

Ähreborna, Dygderika Matrona Anna Hansdotter Wandebergh, förre Kyrkioherden Sal. Caspari Erasmi efterlefverska, född i Christianstadh den 1 juni A:o 1662, dödde i Herranom den 14 juni A:o 1720. Gud gifw dem med alla sanna Guds Barn en fröjdefull uppståndelse. Saliga äro de döde, som i Herranom döo härefter, the skole hvila sig ifrå sitt arbete. Apoc. Cap. XIV: 13. (Tempora labuntur, Mors ultima linea verum, Vive memor lethi, Sic transit gloria mundi)”

Kyrkoherde Lars Tulins gravsten i sakristian.

Kyrkans textilier

Textilierna finns i de liturgiska färgerna vitt, rött, violett, svart och grönt. Under kyrkoårets gång används de enligt följande:

Vitt: Ljusets och renhetens symbol, används på Kristusdagar och glädjefester, bl.a. vid jul, påsk och Kristi himmelfärdsdag.

Rött: Används på annandag jul, pingstdagen och apostladagen och talar om den Helige Ande och hans verk att göra hjärtan brinnande, så att människor till och med kan gå i döden för sin tro.

Violett: Symboliserar botens färg och används under advents- och fastetiden.

Svart: Sorgens färg, används på långfredagen.

Grönt: Används under trettendedags- och trefaldighetstiden.

Antependium kallas förhänget på altarets framsida:

Det vita: Specialvävt ylle med Kristusmonogrammet IHS, som är de tre första bokstäverna i namnet Jesus på grekiska. Det kan också tolkas som förkortning av de latinska orden Jesus Hominom Salvator (Jesus människornas frälsare). Tillverkat på Libraria i Stockholm 1964.

Det röda: Ylle med vävda mönster. Rutor i brunrött, beige och mörkbrunt. Text: Gräset torkar bort, blomstret förvissnar, men vår Guds ord förbliver evinnerligen. I centrum står IHS.

Det violetta: Ett nytt antependium med tillhörande predikstolskläde, kalkkläde och bursa togs i bruk fastlagssöndagen 2005. Inga Rubensson, Bjärnum (bördig från Vankiva församling) som 1999 vävde stolor i vitt, rött och violett, har åter vävt och skänkt detta tyg. Antependiets motiv, som komponerats av Henry Johansson, har broderats av Maj-Britt Martinsson, Mala. Eva Jeppsson och Marianne Nielsen, Mala, har svarat för monteringen. Det tidigare antependiet var av linnedamast från 1962.

Det svarta: Kläde med vitt kors och påsydd silvergalon.

Det gröna: Linnedamast från 1966 med invävda kors.

Applikationsbrodyr: Kalk, oblater, druvor och ax.

Fem stycken müsshakar:

Vit: Handvävd helsiden i ljusgrå färg med brodyr bl.a. i ljusblått och guld. Tillverkad på Libraria 1960.

Röd: Sidenbrokad med invävda änglar i runda fält, brodyr i guld, IHS på bröstsidan och kors på ryggen.

Violett: Linnedamast med invävda stjärnmönster och vita band samt guldapplikation med Kristusmonogram. Tillverkad på Pro Ecclesia i Malmö 1971.

Svart: Av silkessammet som på bröstsidan har silverapplikationer i form av en triangel, som innesluter de hebreiska bokstäverna JHVH. Från triangeln utgår strålar. På ryggsidan finns silverkors. Det är kyrkans äldsta skrud.

Grön: Linnedamast från 1966 med invävda kors och symboler broderade i bl.a. guld. På ryggsidan finns Kristusmonogram och på bröstsidan Guds allseende öga inneslutet i en triangel, som är en symbol för Treenigheten.

Kyrkoherde Per Warnholtz med den vita mässshaken.

Komminister Mats Svensson med den röda mässshaken.

Predikstolskläden

Finns i färgerna rött, grönt, svart, vitt och violett. Det röda är från 1971 och det gröna från 1974 och båda har vävts och skänkts av Martha Andersson, Vankiva. Det är flamskvävnader med kors i

centrum. De övriga är från 1976. Ett nytt violett kläde togs i bruk fastlagssöndagen 2005.

Altaret och dopaltaret

Till dessa har näversömsspetsar med kristna symboler broderats och skänkts av Martha Andersson, Vankiva.

Kollekthåvar

Kyrkan har fyra stycken varav den äldsta är en sammetshåv i brun nyans med silverbrodyr och tofs. En håv är av blått linne med band och kors i silver. Två vita håvar av linnedamast med gulddekor och tofs skänktes 1975 av kyrkliga syföreningen.

Orgeln och orgelläktaren

Kyrkans nuvarande orgel är från 1915. Denna piporgel införskaffades från Olof Hammarberg i Göteborg. Den byggdes om av Mårtenssons orgelfabrik 1962.

Läktaren, som byggdes 1909, har en enkel jugendprägel och är en skapelse av Theodor Wählin. Den bärs upp av kvadratiska träpelare. Hela orgelläktaren har en blekgrå ådringsmålning med omväxlande ljusblå bemålning. Denna ljusblå färgnyans har gått under benämningen ”wählinblå”.

Klockorna

I referens (14) anges den stora klockan vara från 1100-talets senare hälft. Klockan saknar inskription. Ett mycket viktigt kännetecken när det gäller att tidsbestämma dylika klockor är underkantens form.

Vankivas stora klocka är typisk för den angivna tidsperioden.

Den lilla klockan är från 1725 och tillverkad av Gerhard Meijer, Stockholm. Den donerades av kyrkoherde Lars Tulin.

Klockringningen är fjärrstyrd och kan regleras från vapenhuset.

Ljudluckorna (en åt väster och en åt norr) öppnas vid klockringningen med elektriska motorer.

Uppvärmning och ventilation

Kyrkan är sedan år 1953 eluppvärmd med hjälp av direktverkande radiatorer som är placerade dels vid ytterväggarna och dels vid de främre bänkraderna.

Det stora öppna kyrkorummet ventileras med hjälp av självdraagsventilation.

Äldre biskopsvisitationer

Vankiva och Ignaberga har sedan gammal tid varit förenade till ett pastorat och förblev så fram till den 1 januari 1962. Pastoratet var ett av de fattigare. Enligt Lunds stifts landebok 1569 var de redan då förenade. Vankiva hade då 35 hemman (tiondegivare) och Ignaberga 18. År 1962 uppgick Vankiva i Norra Åkarps pastorat.

Söndagen efter nyår, den 3 januari 1602, höll biskop Mogens Madsen visitation i församlingarna. Biskop Mads Jensen Medelfar, som visiterade församlingarna 1623, antecknade om Madsens visitation 1602, att han i Vankiva kyrkobibel påträffat anteckningar om denna visitation. Kyrkoherde var Jens Knudsen och degnen (klockaren) hette Tuve Christiansen Gothus, vilket tyder på att han var från Göinge. Enligt anteckningarna befanns allt stå bra till.

Den 9 mars 1635 hölls biskopsvisitation, och förutom ungdomarna från Vankiva var ungdomar från Finja, Hörja och Farstorp samlade i Vankiva kyrka. Biskop Medelfars protokoll säger endast, att de som var från Farstorp kunde sin katekes, men de övriga kunde den inte, varför prosten fick i uppdrag att ta en skriftlig förbindelse av klockarna att härefter bättre sköta undervisningen.

Biskop Steuchius visiterade församlingen år 1696. Pastor loci hr Casper Erasmi predikade då över Jacob 1:22. Examen hölls med unga och gamla i ”sjungande och läsande”. Det befanns, att de hade någorlunda god kunskap, men församlingen förmanades att vara fast i sin kristendom och att på söndagarna läsa sina evangelieböcker eller

att låta barnen läsa för sig. Det sades också, att gudstjänsten förrättades i rätt tid och att klockaren fullgjorde sin syssla. Men under all ordning fanns dock någon oordning, eftersom kvinnorna ofta stod vid sina mäns bänkrad i kyrkan. De bör hädanefter hålla sig till kvinnoraden!

Biskop Joh. Engeström visiterade församlingen 1754. Församlingen visade under förhöret en ”försvarlig kunskap” om kristendomen. Gudstjänster hölls kl. 8 och 12. Biskopen frågade, om de, som kunde läsa, hade sina psalmböcker med sig och ”om qvinno könet sjunger”? Man svarade, att ”härmad går skickeligen till”!

Biskop W. Faxe visiterade församlingen 1830. I protokollet skrevs bl.a. att: ”brännvinssupandet skall isynnerhet hafva erhållit en högst beklagansvärd överhand.” Orsaken till detta var, att det både i Vankiva och Ignaberga fanns lönnkrogar.

Man skrev också att: ”De underrättelser hr Biskopen fått om skolornas tillstånd, hade icke skänkt honom någon hugnad.” Vankiva hade inget skolhus och ”skolmästaren var illa lönt”. Biskopen fann inte heller fattigvården i bästa skick. Klockaren klagade på, att han inte fick ut sin lagliga rätt. Kyrkans tak var bristfälligt, likaså kyrkogårdsmuren. Dessutom visste ingen var räkenskaperna för Vankiva kyrka, vilka skulle förts av patronus, befann sig. Patronus erkände slutligen 1844, att inga räkenskaper förts för Vankiva kyrka på över hundra år, trots att sådana var i lag föreskrivna.

Varken patronus Rosencrantz eller de av honom tillsatta kyrkvärdarna hade infunnit sig till denna visitation, och man kan ju lätt förstå varför de uteblev.

Efter visitationen lyckades församlingen och patronus enas om att göra upp ritningar för en till- och ombyggnad av kyrkan.

Vid visitationen 1839 fann biskop Söderberg att kyrkan var prydligt nymålad, men att predikstolen på ett olyckligt och vanprydande sätt placerats på altarbordet, så att de behövliga böckerna med svårighet fick plats där.

Prosten Wilhelm Wahlquist höll visitation den 28 och 29 juli 1849. Protokollet säger: ”Wankifva kyrka är i högsta grad förfallen, i

afseende på tak och golf. Taket, som är af zinkplåtar, är så otätt, att det regnar ned uti kyrkan öfverallt, hvarigenom det hvitmålade hvalfvet nu är nära svart af väta, och golfvet, i synnerhet i bänkraderne, af röta alldeles förstördt och sönderfallet.”

”Till församlingens beröm må anmärkas, att åtskilliga laster, oseder och missbruk förminskats och äro i aftagande.” ”Villfarelse uti vår Christeliga lära har hos ingen förmärkts och någon af annan trosbekännelse finnes icke inom denna församling.”

Församlingen kom i tvist med patronus om kyrkans dåliga underhåll och det var detta, som föranledde patronatsrättens upphörande. Det beviljades av Kungl. Maj:t den 22 oktober 1858.

Prosten G. Horney visiterade församlingen 1858 och 1863. I dessa protokoll talas åtskilligt om baptismen. ”Det har väckt förundran, att deras förnämste ledare, åboen Jöns Segerström i Mala, ehuru af förre Häradsprosten Wahlquist undervist och förmanad, icke blifvit till Domcapitlet inkallad för erhållande av varning, hvadan han icke blifvit i berörda förbön innesluten. Pastor har likväl fått döpa deras barn.”

I protokollet från 1863 sägs, att mot baptismen ”hafva många både enskilte och publika åtgärder blifvit både af Pastor, Häradsprost och högvördiga Domcapitlet vidtagne, ehuru utan framgång”. Man säger dock, att en person har återgått till församlingen och man syftar troligen då på Jöns Segerström.

Från 1863 omnämnes mormonernas verksamhet, men den hade ”alldeles försvunnit” 1883.

Kyrkans präster och kyrkoherdar

1. En sockenpräst med beteckningen ”Mauriss i Wandkyfwe” omnämns år 1509 ha varit närvarande vid en kyrkostämma i Brönnestad.
2. Staffan omnämns som kyrkoherde år 1526 (enligt Cavallin 1857).
3. Peder Pedersen prästvigdes till kyrkoherde i Vankiva och Ignaberga den 27 juli 1569. År 1584 var han fortfarande kyrkoherde och skrev under hyllningsakten, när prins Kristian, sedermera Kristian IV, skulle hyllas vid Lund enligt gammal sed. Peder fann kallet magert och bad kungen om ett bättre. Då kungen tillät honom att söka ett sådant, kom han till Norra Åkarp.
4. Pastore Joannes Canuti Cimbri finns ingraverat på nattvardskalken 1596.
5. Jens Knudsen 1596-1624. Jens var från Jylland, men inget annat är känt om hans ursprung. Den 21 februari 1610 var Jens Knudsen i Broby för att underteckna göingeprästernas val av deputerade till hyllningen i Lund den 15 april samma år. Hans hjord skingrades under Kalmarkrigets brandgata genom socknen från Kärråkra till Mattered. Han omnämns sedan i samband med Björnholm, där han förmodligen fann en fristad.
6. Niels Olsen ca. 1629-1658, var från Halland och troligen född år 1600. Han dog den 16 juni 1658. Niels Olsen var gift med Anne av släkten Horn. Barnen tog sig namnet Wankif. Tre av sönerna blev präster andra blev boktryckare. Niels Olsen hade år 1633 en obehaglig upplevelse. Hans hustrus bror, Knud Horn, hade blivit överbevisad om lägersmål med en tjänstepiga och dömd att ”utstå kyrkans disciplin”, dvs. avlägga offentlig avbön. Niels bad då i ett brev av den 16 mars 1633 sin och sin familjs själasörjare, kyrkoherden Hans i Norra Åkarp, att absolvera, dvs. ge syndaförlåtelse till svågern, för att ingen skulle kunna påstå att Niels för svågern skulle farit mildare fram med den skyldige än med andra.

Niels Olsens gravsten som är monterad på den västra väggen av den norra utbyggnaden.

7. Jesper Rasmusson 1658-1697, blev prästvigd den 3 november 1658 för tjänsten. Jesper var troligen född i Landskrona omkring 1630. Han skrev sig som Caspari Erasmi men tilltalades i allmänhet som "Herr Jesper". Han var ägare av Björnholm, och namnet "Prästetorp" förekommer redan år 1661. Jespers maka dog 1687/88, varefter han gifte sig med Anna Wandenberg från Kristianstad. Herr Jesper förordnades i mars 1672 till förmyndare för tingskrivaren Peder Lauritzens barn från Troedstorp. Vid danskarnas infall i Skåne fick prästen gömma sina förråd i jorden och fick ett flertal gånger köpa sig fri. Vid krigets slut var Jesper utblottad och tvingades ta lån för att kunna redovisa förmyndarmedlen till Rector Scholae i Malmö Lars Pehrsson och dennes syster Emerentia. Jesper dog vid årsskiftet 1697/98.

- 8 Lars Nilsson Tulin 1698-1730. Han var född i Allerum och döpt den 13 mars 1664. Han var son till kyrkoherden i Allerum, Niels Jensen Tulin och hans hustru Elisabet Larsdotter Gemzaeus, dotter till kyrkoherden i Jämshög, Lars Gemzaeus.

Lars Tulin blev installerad den 29 juni 1699 av Nic. Erman. Lars var gift med företrädarens änka Anna Hansdotter Wandenberg, som dog 1720. År 1720 kände sig Lars Tulin så trött att han den 4 juli bad biskopen att Christian Gadd, som varit en god hjälp och var en stadig och skicklig person, skulle få bli hans medhjälpare. Den 22 juli samma år prästvigdes Christian Gadd.

Lars Nilsson Tulin dog 1740. Makarna donerade frikostigt till både Ignaberga och Vankiva församlingar. Tulins testamente förvaras i Lunds landsarkiv.

9. Christian Gadd blev komminister 1720, kyrkoherde 1730 och prost 1752. Christian Gadd inskrevs som student i Lund den 15 maj 1712, men inget är känt om hans födelseort, föräldrar eller födelseår. Han dog den 12 januari 1754. I bouppteckningen samma år anges hans tillgångar till 2803 kr.

Den 1 oktober 1739 anhöll Christian Gadd att få ”sin hustrus syskonbarn” Christian Lundström som medhjälpare. Detta beviljades. De närmaste 12 åren blev nu Christian Lundström ständig adjunkt hos sin släkting.

10. Christian Lundström, född 1718, förordnades till nådårspräst i januari 1754 efter Christian Gadds död. Han fick prosttitel 1780. Han inledde emellertid ett kärleksförhållande med den då 26-åriga Sara Eleonora Riddersköld, enda dottern till ägaren av Vankiva gård, ryttmästaren Carl Niklas Riddersköld och Hedvig Sofia Westersköld. Den 8 mars 1754 föddes gossen Jakob Niclas. Trots att föräldrarna inte var trolovade, kallades modern för ”fru Riddersköld” och som far angavs ”kyrkoherden” Christian Lundström. På grund av denna cause

celebre missiverade domkapitlet bort Christian Lundström från nådårstjänsten i Vankiva. Christian Lundström erhöll emellertid senare en enhällig kallelse till kyrkoherdetjänsten. Bl.a. hade församlingen skrivit ett brev till Kungl. Maj:t, där man begärde, att Christian Lundström skulle få bli Gadds efterträdare.

Tidigare hade Christian Lundströms förordnande i Vankiva brutits för en tid då han den 1 maj 1751 placerades som nådårspräst i sin hemförsamling Fjälkestad. Hans far hade tidigare avlidit och modern gift om sig med efterträdaren, som nu dött. Efter året i Fjälkestad återkom Christian Lundström till Vankiva, där han kom att verka till sin död den 26 november 1786.

11. Johan Koraen, 1788-1802. Han var född i S Hestra, Kronobergs län, den 20 september 1749 som son till kyrkoherden, Joseph Koraen och hans hustru Fredrika Elmgren. Han gifte sig 1789 med Hedvig Margaretha Ugglå på Matteröd. Han blev kontraktsprost i V Göinge 1793 och sökte sig 1802 tillbaka till sitt hemstift och blev kyrkoherde i Tolg i Växjö stift den 30 november 1802. Han dog den 1 september 1815. Han hade tidigare varit docent i juridik i Lund.
12. Sven Elmlund, 1805-1823. Han var född den 15 september 1753 i Elmtamålahagen i Lösens socken i Blekinge och var son till bonden Frände Nilsson och hans hustru Ingar Larsdotter. Sven Elmlund prästvigdes den 7 december 1777 och tillträdde kyrkoherdetjänsten i Vankiva den 1 maj 1805. I Vankiva framträdde Sven Elmlund som en trogen anhängare av den herrnhutiska väckelserörelsen. Vid denna tid befann sig denna rörelse i stagnation och upplösning, men Sven stod fast vid sin inställning och var ensam om detta bland Göinges präster. Under åren i Vankiva utgav han flera predikningar i tryckt form och betonade ofta nödvändigheten av bättring. Han avled den 5 oktober 1823 och begravdes nära vapenhuset.

Hans maka Benedicta Nilsson dog den 14 februari 1850. I konsekvens med Sven Elmlunds livsåskådning fick gravstenen på Vankiva kyrkogård inskriften: ”Jesu kors var i liv och död hans enda berömmelse”.

Sven Elmlund, pennteckning.

13. Josef Elmlund, 1827-1879, var född i Häglinge den 13 december 1796 och var son till kyrkoherden Sven Elmlund. Han prästvigdes 1819 och blev samma år ämbetsbiträde i Vankiva. Han blev nådarspräst efter faderns död 1823. Den 1 maj 1827 blev han kyrkoherde. Troligen hade föräldrarna haft dålig ekonomi, eftersom flera av prostens systrar levde i stor misär i prästgårdens västra del. Josef dog den 17 december 1879. Han var långvarigt sjuk och hade en lång rad pastorer som vikarierade. Josef Elmlund var den siste kyrkoherden i Vankiva som tillsattes patronellt. Han gifte sig 1827 med Edla Munckberg, som var född i församlingen. Hans mor bodde kvar i

prästgården och i husförhörslängden 1834-45 anges änkefru Benedicta Elmlund som skattefri, utfattig och sjuklig.

14. Ernst Theodor Timelin, 1883-1920, var född i Riseberga den 25 december 1844 och var son till kyrkoherden i Lövestad, Erik Timelin och hans maka Maria Rasch. Han blev utnämnd till kyrkoherde i Vankiva och Ignaberga den 27 augusti 1880 och tillträdde sin tjänst först den 1 maj 1883. Vid sin prästvigning våren 1868 var Ernst Timelin stiftets yngste präst. Vid sin bortgång, då han var över 95 år gammal, var han stiftets senior.

Han dog i Vittsjö den 7 mars 1940 och begravdes i Vankiva. Ernst Timelin fick vara med om den process, som i form av sekularisering och religiös splittring började tömma kyrkorna och upplösa gammal kyrklig sedvänja. Att det ändå gick så bra som det gjorde, måste tillskrivas Timelins gedigna förkunnelse, lika väl som hans själavårdande nit och stora praktiska duglighet. Han var en pliktmänniska och en trons och bödens man.

15. Torsten Ragnar Åhlander, 1920-1958, var född i Karlshamn den 24 juli 1891 och var son till kyrkoherden i Sjörup, Olof Åhlander och hans maka Ebba Amilon. Torsten Åhlander började tjänstgöra som kyrkoherde i Vankiva den 1 maj 1920. På grund av nytt pastoratsförslag blev han ordinarie kyrkoherde först 1927. Tillsammans med maken Olga, f. Ekenstam, visade han stor vänlighet och gästfrihet mot församlingsmedlemmarna. Torsten Åhlander var en fångslande predikant och biskop Rodhe karakteriserade hans talekonst ungefär så här:

”Under min tjänstgöring får jag lyssna till många talare. I de flesta fall kan jag redan genom anslaget räkna ut, vad de har att säga. Torsten Åhlander måste jag emellertid följa ord för ord, eftersom man inte vet, vad han kommer att säga, eller hur han kommer att dra konsekvenserna av sitt resonemang. Hans tal ger inspiration som ur en frisk källa.” Torsten Åhlander gick

ur tiden den 29 juli 1958, fem dagar efter att han fyllt 67 år. Under Torsten Åhlanders tid blev Ignaberga medeltidskyrka, som några decennier stått övergiven och råkat i svårt förfall, föredömligt återställd.

16. Paul Eidert verkade som t.f. kyrkoherde från 1958 och fram till sin död 1963. Han var född i Karlslunda i Kalmar län den 14 januari 1909 och var son till hemmansägaren Amandus Johansson i Träkniv och hans hustru Anna Jonsdotter. Vankiva och Ignaberga församlingar bildade ett pastorat fram till 1962. Då placerades Ignaberga i Stobys och Vankiva i Norra Åkarps pastorat. Efter pastoratsregleringen den 1 januari 1962 blev Paul Eidert komminister i det nybildade Norra Åkarps och Vankiva pastorat. Paul Eidert dog den 17 juni 1963. Kyrkoherde i det nya pastoratet blev Sigfrid Hasselquist, som gick i pension 1978. Han var född 1908-08-31 och dog 1992-11-23.
17. Mårten Mårtensson blev komminister från den 1 december 1963. Den 1 september 1966 blev han stiftsadjunkt i Lund och år 2000 blev han förändringskonsulent vid Lantmäteriverket i Gävle.
18. Hugo Valdemar Mårtensson tillträdde tjänsten som komminister den 16 januari 1967. Han blev kyrkoherde i Lövestad den 1 oktober 1972. Han dog den 5 februari 2001 i Lund.
19. Bodil Fredfeldt tillträdde tjänsten den 1 februari 1973. Den 15 februari 1978 blev hon kyrkoherde i N Mellby. Efter Sigfrid Hasselquists pensionering 1978 tillträdde Erik Forsback den 1 november samma år som kyrkoherde i pastoratet. Erik Forsback gick i pension den 31 augusti 1986.
20. Anders Roos tillträdde tjänsten i Vankiva den 1 juli 1978. Anders Roos blev kyrkoherde i Sigtuna 1983 och senare i Sollentuna.

21. Inge Brobeck tjänstgjorde som tf komminister under tiden 1 november 1981 till 31 mars 1983 då Anders Roos var tjänstledig.
22. Georg Wallerstein tillträdde komministertjänsten den 1 juli 1983. Han var partiellt sjukledig från slutet av 1990-talet. Han började 2002 i Hässleholms församling som kontraktsadjunkt.
23. Kyrkoherden för pastoratet, Per Warnholtz, tillträdde tjänsten den 1 september 1986.
24. Mats Svensson fick en ordinarie komministertjänst i Norra Åkarp och Vankiva den 1 februari år 2001.

Kyrkans vaktmästare

1. Torparen Måns Andersson, ”Rya Månsen”, nämns som biträde åt klockaren på 1850-talet.
2. Klockaren Lindqvist begärde 1863 befrielse från klockringningen, vilket församlingen inte ville gå med på. Torparen Cronsell i Vankiva ville åtaga sig denna syssla.
3. Nya kyrkogården blev 1875 planterad med kastanjer, almar m.m., vilket arbete utfördes av Christen Andersson och trädgårdsmästaren Sven Almbom. Den förre höll sedan kyrkogården i ordning för 27 kr om året.
4. Från omkring 1880 nämns Olof Abrahamsson, ”Ry Olof”, som ringare och han utförde arbeten på kyrkogården till 1907 då vaktmästaretjänsten inrättades.
5. Som ”ringare” anställdes 1907 P. A. Berg och hans hustru Hanna skötte om städningen.
6. Hans A. Brink tillträdde 1911. Han biträdde i många år av Anders Ahlberg. Brink dog 1932.
7. Gottfrid Krüger 1933-1960. Ringare och biträdande kyrkovaktmästare var Filip Ahlberg 1940-1960.
8. Allan Andersson 1960-1973. Hustrun Martha Andersson kvarstod som biträdande kyrkovaktmästare.

9. Folke Nilsson	1973-1976
10. Leif Johansson	1976-1977
11. Roland Knutsson	1978-1994. Ivar Persson vikarierade som biträdande kyrkovaktmästare under tio års tid.
12. Henry Johansson	1994-2005
13. Elisabet Jeppsson	2005-ff

Kyrkans kantorer

1. Nils Nilsson omnämns 1695
2. Tor Svensson 1712
3. Christen Thorsson 1724
4. Olof Siöqvist från omkring 1738. Han dog 1767, 61 år gammal av lungdot.
5. Carl Jacob Wäsström, gift 1770 med Elsa Christina Siöqvist, företrädarens dotter. Han dog 1785, 36 år gammal.
6. Nils Kjellberg var ersättare 1786.
7. Nils Mosslander (1764-1842) tillträdde 1789. Han hade hjälp med sången av Jöns Christian Segerström, Mala.
8. Fredrik Lindqvist född i Elmeboda 1818 blev kantor 1856. Han bosatte sig i Ignaberga 1858 och hade därför vikarier i Vankiva: lantbrukaren Elias O. Rondborg, folkskollärare Gudmund Norén och från 1878 kantor Carl A. Malmberg i Ignaberga.
9. Hans Otto Lundberg valdes till ordinarie kantor 1892. Han dog 1941. Vikarier var bl.a. Greta Dittlau och Nils Andersson.
10. Åke Paulin 1942-1952.
11. Algot Nilsson från 1952 till sin död 1969. Sixten Johansson vikarierade vid olika tillfällen mellan 1965-1970.
12. Bengt-Göran Göransson 1970-1998
13. Rune Lindkvist 1998-ff. Sixten Johansson har fungerat som vikarie.

Källor

1. Vankivas kyrkas historia, några anteckningar och reflexioner av Ivar Johansson. Hässleholm 1953.
2. Ur Vankiva Sockenkrönika I Kyrkan och hennes tjänare, anteckningar av Ivar Johansson. Hässleholm 1967.
3. Skånes medeltida dopfuntar av Lars Tynell. Utgiven av Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Stockholm 1913.
4. Skånska kyrkor. Skånes Hembygdsförbund. Årsbok 1997.
5. Skånska triumfkrucifix av Adolf Anderberg, Lund 1915.
6. Den medeltida träskulpturen i Skåne. Produktion och förvärv. Lena Liepe 1995. Skriftserie utgiven av Vetenskaps-societeten i Lund.
7. Västra Göinge Hembygdsförenings Skriftserie XIX, 1971, sid 56-57.
8. Västra Göinge Hembygdsförenings Skriftserie XXV, 1977 sid 54.
9. Lunds stifts herdaminne, från reformationstid till nyaste tid. Gunnar Carlquist Ser. II Biografier, 11. Västra och Östra Göinge kontrakt.
10. Antikvarisk kontrollrapport samt byggnadsdokumentation vid yttre renovering. Regionmuseet Kristianstad, Landsantikvarien i Skåne. Rapport 2002:81 ISSN: 1651-0933 K12.30-7-99 sn 1137, Per Lundgren.
11. Vård och underhållsplan för Vankiva kyrka 2004-10-01. Restaurator AB, Lund.
12. En del kompletterande uppgifter har erhållits från de samlingar som finns i Regionmuseet i Kristianstad.
13. Fördjupade kunskaper om kyrkans äldre räkenskaper kan erhållas från *Wandkiffue Kercke 1593*, Jordebok för Helsingborgs län, samt från *Wankiff kyrkia* 1700-talets början. Uppgifter från Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund (DAL).
14. Danmarks Middelalderlige Kirkeklokker av F. Uldall. Köpenhamn 1906.
15. Församlingsblad för Vankiva.
16. Tidningsurklipp ur Norra Skåne.

Otryckta källor

- Arbetsbeskrivning över Vankiva kyrka av arkitekt Torsten Leon Nilsson.
- Vankiva kyrkliga syförening 1921-2001.
- Kyrkorådsprotokoll.
- Kyrkofullmäktigeprotokoll.
- Fotodokumentation.

Kyrkan sedd från öster.

Innehållsförteckning

Förord	2
Kyrkans historia	3
Inventarier	14
Kyrkans textilier	29
Orgeln och orgelläktaren	31
Klockorna	31
Uppvärmning och ventilation	32
Äldre biskopsvisitationer	32
Kyrkans präster och kyrkoherdar	35
Kyrkans vaktmästare	42
Kyrkans kantorer	43
Källor	44
Psalm 370 Tack, o Gud, att i din kyrka	47

Psalm 370 Tack, o Gud, att i din kyrka

- 1. Tack, o Gud, att i din kyrka, våra fäders tempelgård,
du beskär oss ljus och styrka och din trogna herdevård.
Än i helgedomens famn samlar Jesu Kristi namn en gemenskap
omkring ordet, dopets bad och nattvardsbordet.*
- 2. Trycks till jorden ned vårt sinne under mödor och besvär;
uppåt visar korskrönt tinne till ett mål som evigt är.
Klockans helga maningsljud kallar syndare till Gud,
psalmen, som sig mäktigt svingar, skänker åt vår andakt vingar.*
- 3. Herrens kyrka bjuder alla oförgänglig sabbatsfrid
hur än orons vågor svalla genom söndringslysten tid,
ty i Jesu Kristi tro får var själ som trår till ro
och mot tvivel söker fäste hägn likt svalan i sitt näste.*
- 4. Ej den falska frid som söver bor där Herrens boning är.
Kraften som vår själ behöver mot det onda undfås där.
Där vi röna huru bön striden hoppfull gör och skön;
där vi vapenrustning finna för att världen övervinna.*
- 5. Låt din kyrka visa stigen som vi vandre tills vi nå
templet där evinnerligen inför dig, vår Gud, vi stå.
Led oss, lyft oss, herde from, upp till denna helgedom,
där de återlösta lammen du kring dig församlar. Amen.*

<i>Några telefonnummer</i>	(0451-)
Pastorexpeditionen	200 14
Kyrkoherde Per Warnholtz	204 25
Komminister Mats Svensson	200 86
Musikdirektör Rune Lindkvist	200 14 (torsd. 10-12)
Kyrkovaktmästare Elisabet Jeppsson	190 78
Vankiva församlingshem	190 78

Fax: 0451-211 03

E-post: norraakarp@svenskakyrkan.se

Webbsida: www.svenskakyrkan.se/lundsstift

Kyrkans sydfasad med porten till bårhuset, som uppfördes 1952.

Norra Åkarp - Vankiva pastorat
Bygatan 6, 280 20 Bjärnum

ISBN-91-631-6873-1